

учеб. пос. 3-е изд., перераб. и доп. Москва. ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2007. 144 с.

7. Про оборону України: Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>.

8. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992 р. № 2232-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/223212>.

УДК 347.78(043.2)

Костів О., аспірант,
НДІ приватного права і підприємництва
імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, м. Київ, Україна

АКТУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗПОРЯДЖЕННЯ НЕЗАПИТАНИМИ КОШТАМИ, ЯКІ ЗІБРАЛИ ОРГАНІЗАЦІЇ КОЛЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПРАВАМИ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день вже неможливо уявити ринок інтелектуальної власності без інституту колективного управління майновими авторськими та суміжними правами. Зародившись лише із початком формування національного законодавства з питань авторського права, інститут колективного управління пройшов нелегкий шлях еволюційного розвитку. Так, запроваджені іноземні моделі такого управління не завжди легко і ефективно втілювались у національні реалії; норми закону щодо колективного управління не завжди мали можливість повноцінного втілення через відсутність кореспондуючих норм в адміністративному законодавстві про відповідальність за їх недотримання; діяльність створених організацій не завжди можна було назвати ефективною, а система уповноваження їх не допускала інших бажаючих краще здійснювати цю діяльність. Тож назріла необхідність докорінних змін системи колективного управління майновими авторськими і суміжними правами, фундаментальну основу яких мав закласти відповідний окремий закон у цій сфері.

15 травня 2018 року Верховною Радою України був прийнятий Закон України «Про ефективне управління майновими правами право власників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» [1], що цілком змінив розділ 4 Закону про авторське право. Замість 4 малоефективних статей Закону про авторське право [2] маємо тепер 25 статей в межах окремого закону, що сприятимуть цілковитому оновленню системи колективного управління правами.

Попри значну кількість змін, яку вніс новий закон, звернемо увагу на докорінну зміну регулювання відносин щодо розпорядження організацією незапитаними коштами. Така увага пояснюється тим, що завдяки новому

регулюванню законодавець намагається закласти основи додаткового фінансування української культури. Наскільки така «законодавча затія» буде ефективною покаже час, а ми розглянемо надалі вказані зміни і намагатимемось дати свою оцінку юридичних нововведень.

Отож, під незапитаними коштами законодавець у ст. 1 Закону України «Про ефективне управління майновими правами право власників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» розуміє «частину доходу від прав, не розподілену і (або) не виплачену у встановлений цим Законом строк внаслідок неможливості ідентифікації відповідних об'єктів авторського права і (або) суміжних прав та (або) правовласника щодо таких об'єктів чи об'єктивної неможливості виявити місцезнаходження ідентифікованого правовласника та виплатити йому кошти» [1]. П. 3 ст. 49 Закону України «Про авторське право і суміжні права» у редакції до 15 травня 2018 року містив норму, згідно якої «Організації колективного управління мають право резервувати на своєму рахунку суми незапитаної винагороди, що надійшла їм від осіб, які використовують об'єкти авторського права і (або) суміжних прав. Після трьох років від дня надходження на рахунок організації колективного управління відповідних сум суми незапитаної винагороди можуть бути використані для чергових виплат суб'єктам авторського права і (або) суміжних прав або спрямовані на інші цілі, передбачені їх статутами, в інтересах суб'єктів авторського права і суміжних прав» [2]. Жодних зобов'язань для організацій колективного управління правами щодо розшуку правовласників закон не містив, а це означає, що організація могла просто прочекати 3 роки і незапитану винагороду або передати на здійснення виплат в подальшому, що цілком не відповідає системі, що кожен автор має отримати винагороду за використання його творів, або ж закласти в своєму статуті положення, що незапитана винагорода залишається в організації на потреби її функціонування, що виглядає як присвоєння неналежного. То ж обидва випадки були невірними в принципі і їх необхідно було змінювати.

Закон «Про ефективне управління майновими правами право власників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» у п. 3 ст. 21 встановлює: «Якщо суми, що належать до сплати правовласникам, не можуть бути розподілені протягом визначеного у цій статті строку внаслідок неможливості ідентифікації правовласників та виявлення їх місцезнаходження, а також за відсутності підстав для застосування винятку щодо дотримання цього строку, такі суми відображаються у бухгалтерському обліку організації колективного управління на окремому рахунку (субрахунку)» [1].

П. 4 цієї ж статті зобов'язує організацію колективного управління вжити всіх заходів, щоб визначити правовласників, їх місцезнаходження і контактну інформацію. Зокрема, «вона зобов'язана протягом трьох місяців з дня спливу строку, встановленого для розподілу доходів від прав,

повідомити членів організації, а також інші організації колективного управління, з якими укладені відповідні договори, про об'єкти майнових прав, щодо яких виникли труднощі з ідентифікацією та розшуком правовласників... Організація колективного управління також має перевіряти дані реєстру правовласників, реєстру об'єктів авторського права і (або) суміжних прав та відомості, надані під час декларування майнових прав, а також користуватися іншими доступними реєстрами та відкритими джерелами інформації». Важливо, що у разі недосягнення результату щодо ідентифікації та розшуку правовласників організація колективного управління протягом шести місяців після спливу строку, визначеного частиною четвертою цієї статті, повинна оприлюднити на своєму веб-сайті інформацію про об'єкти авторського права і (або) суміжних прав, щодо яких виникли труднощі з ідентифікацією та розшуком правовласників, із зазначенням усієї наявної інформації про об'єкти авторського права і (або) суміжних прав, яка може допомогти встановленню правовласників. І лише якщо жодна із зазначених дій не дала змоги ідентифікувати правовласників, виявити їх місцезнаходження і виплатити належний їм дохід від прав, ...через три роки після закінчення фінансового року, протягом якого такий дохід зібрано, відповідні частки доходу від прав визнаються незапитаними коштами і спрямовуються на розвиток української культури.

То ж як бачимо, законодавець закріпив конкретні зобов'язання і навіть їх послідовність для встановлення правовласника і лише у випадку їх безрезультативності, передбачає передання незапитаних коштів на розвиток культури. Це, на наш погляд, є доволі логічним і правильним, адже якщо право власника встановити неможливо, то жодного відношення до незапитаних коштів ні інші правовласники, ні організація колективного управління правами не повинні мати. Процес спрямування на розвиток культури поки що ще опрацьовується Кабінетом Міністрів України. За проектом постанови, який ним вже розроблений, вказані кошти мали б бути спрямовані на рахунки Українського культурного фонду. Тож сподіваємось, що вказаний проект набуде офіційного статусу якнайшвидше і законодавча новела таки запрацює на практиці, додавши фонду більших можливостей розвивати і зміцнювати українську культуру.

Література

1. Закон України «Про ефективне управління майновими правами право власників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» від 15 травня 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2415-19/stru#Stru>
2. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 р. URL: https://taxlink.ua/ua/normative_acts/zakon-ukraini-pro-avtorske-pravo-i-sumizhni-prava-23-03-2017/